

Araştırma Makalesi

DOI: <https://doi.org/10.47088/utad.1680075>

İLME VE EĞLENCEYE DÜŞKÜN BİR ŞEHZADENİN HAYATI: II. BAYEZİD'İN OĞLU ALEMŞAH

Hamit ŞAFAKCI*

Özet

Alemşah, II. Bayezid ile Gülrüh Hatun'un oğludur. Şehzade Alemşah, Menteşe ve Saruhan sancaklarında görev yapmıştır. Görevi esnasında kendisine tahsis edilen gelirler ile merkezden hediye olarak gönderilenler tespit edilmeye çalışılmıştır. Sancağa çıktığında annesi, ailesi ve bazı görevliler yanındaydı. Bu nedenle sancakbeyliği esnasında yanında bulunan görevliler üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu görevlilerin onun yaşantısına etkileri incelenmiştir. Zira şehzadenin çevresi onun yaşam tarzında etkili olmuştur. Alemşah'ın hayatında ilim ve eğlence önemli bir yer tutmuştur. Şehzadenin çocukluğundan itibaren aldığı eğitim, onun hayata bakışına etki etmiş olmalıdır. Şehzadenin sancakbeyliği yaptığı dönemlerde ise okuduğu kitaplar ve yanında bulunan şairler ilme düşkünlüğünü kanıtlamaktadır. Yine Mevlevi çevrelerle olan ilişkileri de bu anlamda değerlendirilebilir. Alemşah, zevk ve sefaya, içkiye düşkün bir şehzadeydi. Annesi oğlunu bu durumdan kurtarmak için mücadele etmiştir. Ancak başarılı olamamıştır.

Anahtar Sözcükler: Şehzade Alemşah, II. Bayezid, Gülrüh, Menteşe, Saruhan, eğlence.

THE LIFE OF A ŞEHZADE WHO LOVED KNOWLEDGE AND ENTERTAINMENT: ALEMŞAH, SON OF BAYEZİD II

Abstract

Alemşah was the son of Bayezid II and Gülrüh Hatun. As a şehzade, he served as the governor (sanjakbey) of the Menteşe and Saruhan sanjaks. This study examines the revenues allocated to him during his tenure, as well as gifts sent from the central administration. Upon his appointment to the sanjak, his mother, family, and certain officials accompanied him. Thus, the officials who served alongside him during his governorship are also analyzed, along with their influence on his life. The şehzade's surroundings played a significant role in shaping his lifestyle. Knowledge and entertainment held great importance in Alemşah's life. The education he received from childhood likely influenced his worldview. During his time as a sanjakbey, the books he read and the poets he patronized demonstrated his passion for learning. Additionally, his connections with Mevlevi circles can be understood in this context. Alemşah was also a şehzade who enjoyed pleasure and consumed alcohol. His mother, Gülrüh, struggled to dissuade him from this lifestyle but was ultimately unsuccessful.

Keywords: Bayezid II, entertainment, Gülrüh, Menteşe, Saruhan, Şehzade Alemşah,

* Prof. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, hamitsafakci@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1290-3392

Giriş

II. Bayezid'in yaşlarına göre Abdullah, Şehinşah, Alemşah, Ahmed, Korkud, Selim, Mehmed ve Mahmud adlı sekiz oğlu vardı.¹ Bu isimler, bazı kroniklerde eksik veya fazla da zikredilmiştir.² Bunların yaşları ve mezarları hakkında farklı fikirler söylenmiştir. Bu çalışmada II. Bayezid'in Alem, Alem Bey ya da Alemşah olarak anılan oğlu üzerinde durulmuştur. Çalışmada, şehzadenin ailesi ve sancakbeyliği ile çevresindeki görevliler ve hayatındaki etkileri incelenmiştir. Şehzade Alemşah'ın babası II. Bayezid hakkında yeterince çalışma olduğundan ona değinilmemiştir. II. Bayezid ve Gülruh Hatun'un oğlu Alemşah'ın doğum tarihi, kaynaklarda 871 olarak geçtiğinden araştırmacılar 1466 ve 1467 yıllarını vermişlerdir.³ Buradan hareketle şehzadenin 1466 yılında Amasya'da doğduğu kabul edilmiştir. Ancak şehzadenin 1477 yılında doğduğu da ileri sürülmüştür.⁴ Şehzadeye dair bilinen diğer olay sünnetiyle ilgilidir. Zira Sultan Mehmed 1480 yılında Şehinşah, Ahmed, Korkud, Mahmud, Alem, Selim ve Oğuz Han'ı sünnet ettirmiştir.⁵

1. Şehzade Alemşah'ın Ailesi

Annesi, genelde Alemşah'ın validesi olarak geçmiştir. Bazı kayıtlarda Sultan Alemşah validesi Gülruh Hatun veya Gülendâ Hatun isimleri

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, TTK Yayınları, Ankara 1983, s. 234; Sydney Nettleton Fisher, *Sultan Bayezid Han; 1481-1512*, Çev. Hazal Yalın, Kitap Yayınevi Yayınları, İstanbul 2014, s. 127.

² İdris-i Bidlîsî, *Heşt Behîşt VIII. Ketîbe II. Bayezid Dönemi 1481-1512*, Çev. Vural Genç, TTK Yayınları, Ankara 2024, s. 316-339; Richard F. Kreutel, *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)*, Çev. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1997, s. 23. Şehzadelerin isimleri ve sayıları hakkında bk. Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 No. lu Nüshalara Göre Kitâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbar*, I. Cilt II. Kısım, Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1997, s. 816-817; İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, Haz. Ahmet Uğur, TTK Yayınları, Ankara 1997, s. 54-56; *Vakâyi'-i Sultân Bâyezid ve Selîm Hân*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Emanet Hazinesi Kitaplığı No: 1416, s. 2b-3a.

³ Çağatay Uluçay, "Bayazid II. in Âilesi", *Tarih Dergisi*, X/14, 1959, s. 111; Anthony Dolphin Alderson, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Hanedanı*, Tercüme eden: Şefaettin Severcan, İz Yayıncılık (Yeni Şafak), t.y. s. 241; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. 1, Haz. Nuri Akbayar, Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 5; İsmail Belîğ Efendi, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Hüdavendigar Vilayeti Matbaası, 1302, s. 58.

⁴ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)*, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 143.

⁵ İbn Kemal, *Tevârîh-i Âl-i Osman VII. Defter (Tenkidli Transkripsiyon)*, Haz. Şerafettin Turan, TTK Yayınları, Ankara 1991, s. 521. Şehinşah, Alemşah, Ahmed ve Selim ile Cem'in oğlu Oğuzhan'ın sünnet ettirildiği söylenmiştir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkud", *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler - Seçme Makaleler II*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s. 159.

zikredilmiştir.⁶ Bu durum hanedan mensuplarının birden çok isim kullandıklarını göstermektedir. Bunun yanında kapsamlı bir bakış açısı olmadığında hanedan üyesi kadınlara dair yanlış bilgiler verilebilmiştir. Sakaoğlu, Gülruh Hatun hakkında çelişkili bilgiler vermiştir. Aynı çalışmada geçen bilgiler sehven yapılmış olmalıdır. Yine Gülruh Hatun'un baba adından hareketle cariyeye olduğunu belirtmiştir.⁷ Vakfiyesinde geçen Gülruh Hatun binti Abdülhay isminden hareketle cariyeye kökenli olduğu söylenebilir.⁸

Doğumundan itibaren şehzadeyle ilgilenen Gülruh Hatun, sancağa çıktığında onunla gitmiştir. Aşağıda değinilecek mektup bunu kanıtlamaktadır. 3 Rebiülahir 909/25 Eylül 1503 tarihinde *irsâliye be-vâlide-i hazret-i Alem Beg an yed-i merdüm-eş* adıyla gönderilen kumaşlara ait kayıta şehzadenin öldüğüne dair bir ifade geçmemiştir.⁹ Gülruh'a yapılan yardımlar, onun hayatta olduğunu göstermektedir.¹⁰ Oğlunun ölümünden sonra Gülruh, Eski Saray'da yaşamaya başlamıştır. 1513'te Eski Saray'da bulunan Şehzade Alemşah'ın annesine günlük 100 akçe, yanındaki ağaya 32 ve kapıcıya üç akçe maaş kaydedilmiştir.¹¹ Gülruh Hatun yanında görevliler olduğu, hanedan mensubu kadınların ihtiyaçlarının karşılandığı anlaşılmaktadır. Bu gelirlere sahip olan Gülruh Hatun, dönemin siyasetini takip etmiş ve Sultan Selim'in tahta çıkışını gönderdiği mektupla tebrik etmiştir.¹²

⁶ BOA, MŞH.ŞSC.d. 2514, v. 6a; Kâmil Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, Bursa Kültür A.Ş. Yayınları, Bursa 2010, s. 108. Bursa'da merhum Alemşah validesi merhum Gülendâh Hatun Türbesi'nde günlük bir akçeyle bekçi olan Hacı Ali, Şirin Hatun Muallimhanesi'nde günlük bir akçeyle halife olan Receb ile görev yerlerinin değiştirilmesi konusunda anlaştıklarından bu hususta berat talep etmişlerdir. BOA, MŞH.ŞSC.d. 2491, mikrofilm 345. 1528-1529 yılına ait bu bilgiye göre annesi ölmüştür.

⁷ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Kadın Sultanları Vâlide Sultanlar, Hâtunlar, Hasekiler, Kadınefendiler, Sultanevendiler*, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 141, 146.

⁸ BOA, MŞH.ŞSC.d. 2481, v. 412b.

⁹ İlhan Gök, *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014, s. 132; M. Tayyib Gökbilgin, *XV.-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2007, s. 473.

¹⁰ Nitekim 28 Şubat 1513-11 Mayıs 1518 tarihleri arasındaki bilgileri içeren bir defterde; *be-cihet-i Vâlide-i Sultân 'Alemşâh gayr-i ez ağa ve bevvâb-ı o* adıyla bir yıllık 80.703 akçe verilmiştir. Bu miktarın 36.000 akçesi ulufe, 11.200 akçesi elbise ve 33.503 akçesi yiyecek için yazılmıştır. Ayrıca bir yıllık 49 müd 16 keyl arpa ile 700 yük odun kaydedilmiştir. BOA, TS.MA.d. 2938, v. 1b.

¹¹ BOA, TS.MA.d. 9629, v. 1b. 19 Şubat 1512-5 Nisan 1513 tarihlerini içeren deftere göre eski saraydakilere ödenen yiyecek ücretinden Alemşah'ın validesine aylık 2.746 akçe yazılmıştır. BOA, TS.MA.d. 9629, v. 4a. Tarihi belli olmayan bir kayıta Alemşah'ın annesine maaş, et bedeli, baharlık ve kışlık olarak verilenler şöyledir: *Mevâcib-i Vâlide-i Sultân Alemşâh tâbe serâhu fî yevm yüz akçe, fî şehîr üç bin akçe, fî sene otuz altı bin akçe; bahâ-i güşt fî yevm kırk akçe fî şehîr bin iki yüz, fî sene on dört bin dört yüz akçe; âdet-i bahârî dört bin iki yüz; âdet-i zemistânî yedi bin; yekûn fî sene ma'a âdet-i bahârî ve zemistânî altmış bir bin altı yüz akçe*. BOA, TS.MA.d. 3960, v. 4b.

¹² BOA, TS.MA.e. 759/98.

Hayırsever bir hanedan mensubu olan Gülruh Hatun, çeşitli eserler yaptırmıştır. 1526'da Gülruh Hatun Türbesi'ni inşa ettirmiştir.¹³ Akhisar'daki Fethiye Camii ile imaretine gelirler bırakmıştır.¹⁴ Denizli'de günümüzde Saraylar Mahallesi olarak bilinen Saray Mahallesi'nde Gülruh Sultan tarafından yaptırılan cami, muallimhane ve mektep bulunmaktadır.¹⁵ Lazıkiyye'de Gedikli köyü ile Tegmür Mezrası'nı Kurşunlu Mescidi'ne vakfeden Gülruh Hatun, Saruhan sancağı Akhisar kaza merkezindeki imaretine 22.400 akçe gelir tahsis etmiştir.¹⁶ Gülruh Hatun'un Bursa'da da vakıfları vardı.¹⁷ 10 Şaban 908/8 Şubat 1503'te, oğlunun ruhuna Kur'an okunması için 7.000 dirhem vakfeden Gülruh Hatun, bağışladığı kolyenin satılmasıyla mahalleden güzel yerler alınarak diğer vakıflarına ilhak edilmesini istemiştir.¹⁸ Bu bilgiler, Gülruh Hatun'un aldığı yardımlarla birlikte düşünüldüğünde, vakıf kuracak ya da vakıflara yardım

¹³ BOA, TS.MA.d. 8380; Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 4, s. 182; *Türkiyede Vakıf Abideler ve Eski Eserler III (Bursa İl Merkezi)*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983, s. 261; Kazım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, T.A.Ç Vakfı Yayınları, 1993, s. 42. Bu türbede günlük iki akçeyle cüzhan olan Mahmud bin Hızır beratını kaybettiğinden 1551 yılında berat verilmesi istenmiştir. BOA, MŞH.ŞSC.d. 2514, v. 6a.

¹⁴ Uluçay, "Bayazıt II. in Âilesi", s. 112. Sart yakınında su ile dönen değirmeni ve bazı mallarıyla Dudaklı köyünü vakfetmiştir. Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 2, s. 117. Davud Paşa tarafından 1491'de Kamerşah Hatun'a hibe edilen Dudaklı köyü, Gülruh Hatun tarafından satın alınarak vakfedilmiştir. *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I*, Yay. Haz. Ömer Lütfi Barkan-Enver Meriçli, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 67. 1530'daki gelirler hakkında bk. 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) *Hudâvendigâr, Biga, Karesi, Saruhân, Aydın, Menteşe, Teke ve Alâiye Livâları: Dizin ve Tıpkıbasım*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995, s. 16, 469; 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) *I Kütahya, Kara-hisâr-i Sâhib, Sultan-önü, Hamûd ve Ankara Livâları <Dizin ve Tıpkıbasım>*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993, s. 146. İmaretinin gelirlerinden biri de Şengeldi Hamamı'dır. Turan Gökçe, *XVI ve XVII. Yüzyıllarda Lâzıkiyye (Denizli) Kazâsı*, TTK Yayınları, Ankara 2000, s. 133. 1530 yılında Akhisar'daki imaretinin Aydın sancağındaki Güzelhisar'a bağlı Köşk nahiyesinden 80 dükkân ile Güzelhisar'daki kervansaraydan toplam 10.320 akçe geliri vardı. 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), s. 441.

¹⁵ Ahmet Sargın, *Hurûfât Defterlerine Göre Denizli Vakıf Kurumları (XVIII.-XIX. Yüzyıllar)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2019, s. 20; Zehra Kandal, *II. Bayezid'in Ailesi ve Gülruh Hatun*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2021, s. 206-207. 1530'da Lazıkiyye'de mevcut 198 dükkândan 40'ı Gülruh Hatun vakfıdır. Gökçe, *age*, s. 141.

¹⁶ Gökçe, *age*, s. 405-406. 1583 yılında 6.200 akçe geliri olan Çine Pazarı'ndaki dükkanlar Gülruh Hatun vakıflarındandı. M. Akif Erdoğan-Ayşe Değerli, *Balat ve Çine Vakıfları*, Palet Yayınları, Konya 2020, s. 128.

¹⁷ Bu vakıfların 19 Aralık 1618 ile 7 Aralık 1619 arasındaki bir yıllık muhasebesini Bursa Kadısı Rıdvan onaylamıştır. BOA, TS.MA.d. 3515, s. 1-2. Gülruh Hatun Muallimhanesi'nde günlük bir akçeyle halife olan Mustafa'nın ihtiyarlığından dolayı feragat etmesi üzerine Ahmed bin Mahmud, 17 Mart 1551 tarihinde atanmıştır. BOA, MŞH.ŞSC.d. 2514, v. 7b.

¹⁸ Hale Demirel, *Mahkeme Sicillerine Göre XVI. Yüzyıl İlk Yarısında Bursa Vakıfları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2006, s. 15-16.

edecek kadar zenginliğe sahip olduğunu göstermektedir. Yine yaptırdığı türbeye aile fertleriyle gömülmüş ve oğlunun ardından dua edilmesi için gelirler tesis etmiştir. Bu açıdan hem dünyevi hem de uhrevi amaçlar düşünülmüştür.

II. Bayezid ve Gülruh Hatun'un kızları Kamer/Kamerşah Sultan, Alemşah'ın kız kardeşidir. 1491'de babası, Malkara'nın Okçu (Siret) köyünü ona temlik etmiştir.¹⁹ Sakaoğlu'na göre Nişancı Kara Davud Paşa'nın (ö. 1505) eşi olan Kamerşah Sultan, annesinin, oğlu Alemşah için yaptırdığı türbeye gömülmüştür.²⁰ Ancak Gülruh Hatun Türbesi'nde olduğu bilinmektedir.²¹ Nitekim Bursa'da Alemşah'ın annesi Gülendâ Hatun Türbesi'nde bulunan Kamer Sultan'ın ruhu için günlük bir akçeyle bir cüz okuyan Ahmed vazifesini yapmadığından mütevellisi ve nazırının şikâyeti üzerine görev, uygun olan Muhyiddin'e verilmiştir.²² Bu kayda göre Kamer Sultan ve annesi 1528-1529 yılından önce vefat etmiştir.

Alemşah'ın eşinin adı kaynaklarda Osman'ın annesi olarak zikredilmiştir.²³ Sadece Kepecioğlu, Alemşah'ın eşini Hurşid Hatun olarak vermiştir.²⁴ Osman Çelebi bin Sultan Alemşah tabe serahu başlığı altında 88.728 akçe; üç nefer kapıcısına, dayeye, validesine ve çeşitli giysi ücretleri ile kendisine verilen 36.000 akçeyi içermektedir. Valide-i Osman Çelebi olarak annesine yıllık 3.600 akçe verilmiştir.²⁵ Mevacib-i Osman Çelebi bin Sultan Alemşah tabe serahu başlığı Osman'ın yaşadığına ve defterin 1513 tarihinden önce olduğuna delalet etmektedir. Zira Osman 1513 yılında öldürülmüştür. Alemşah öldüğü için ise 1503 yılından sonra olmalıdır. Kadınlara âdet olarak verilen bohça kayıtları arasında geçen *be-vâlide-i Osmân Beg el-merhûm* ifadesiyle çeşitli kumaşlar verilen Osman Bey'in annesi zikredilmiştir.²⁶ 1515 yılına ait kayıta da annesinin ismi belirtilmemiştir.

Şehzade Alemşah'ın çocukları konusu tartışmalıdır. Oğlu Osman konusunda ittifak eden kaynaklar, kızları hakkında ayrılmışlardır. Alemşah'ın

¹⁹ Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 3, s. 7.

²⁰ Sakaoğlu, *age*, s. 145.

²¹ Bu türbede Sultan Osman bin Alemşah, Kamer Sultan binti Sultan Bayezid, Sultan Alemşah validesi ve Fatıma Hatun binti Sultan Alemşah'ın mezarları bulunmaktadır. BOA, TS.MA.d. 8380.

²² BOA, MŞH.ŞSC.d. 2491, mikrofilm 345.

²³ 24 Ekim 1511-2 Nisan 1513 tarihli bir defterde Osman Çelebi bin Sultan Alemşah'ın annesine aylık 1.000 akçe ve hanedana mensup kadınlara verilen maaştan Hanzade Hatun'a günlük 30 akçe kaydedilmiştir. BOA, TS.MA.d. 9629, v. 4b, 9b. 21 Muharrem 919/29 Mart 1513 tarihinde Valide-i Sultan Osman bin Sultan Alemşah başlığı altında bir yıl için Osman'ın annesine 10.800 akçesi ulufe, 4.000 akçesi giysi ve 12.000 akçesi yiyecek için olmak üzere 26.800 akçe verilmiştir. BOA, TS.MA.d. 2938, v. 3b.

²⁴ Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108.

²⁵ BOA, TS.MA.d. 3960, v. 4a.

²⁶ Gök, *agt*, s. 1431.

kız(lar)ı ya Ayşe ya Fatma ya da Ayşe Sultan ve Fatma Hatun olarak verilmiştir. Bu kızlardan biri, Sofu Sultan'ın oğlu Mehmed Çelebi'yle evlenmiştir.²⁷ Bu evliliği yapan kızın adını Ayşe Sultan olarak veren Öztuna, Fatma Sultan'ın babasının yanına gömüldüğünü söylemiştir.²⁸ Uluçay ise kızı Ayşe Sultan hakkında hiç bilginiz yoktur, demiştir. Oğlunun ölümüyle yetim kalan kızlarına bakan Gülruh Kadın'ın ölmesi üzerine zor duruma düşen çocukların durumunu işiten Hafsa Sultan, oğluna mektup yazarak Alemşah'ın kızlarına yardım etmesini istemiştir.²⁹

Gülruh Hatun Türbesi'nde mezarı bulunanlar arasında Fatıma Hatun binti Sultan Alemşah adı geçmiştir.³⁰ Belgelerde ise duhter-i Sultan Alemşah şeklinde zikredilmiştir.³¹ Bu tarz kayıtlar isim konusunda belirsizlik ortaya çıkarmıştır. Şehzade Alemşah'ın kızının adı verilmemekle birlikte inam kayıtlarındaki ifadeler bir kızı olduğuna işaret etmektedir. *Duhter-i Alem Bey, zevce-i Mehmed Çelebi bin Sufi Sultan* ifadesi, onun Mehmed Çelebi'yle evli bir kızının varlığını kanıtlamıştır. 29 Zilkade 913/31 Mart 1508 tarihinde Alem Bey'in kızının çeyizi için 1.249.147 akçe yazılmıştır. Nitekim 18 Eylül 1509 tarihinde Alem Bey'in kızının evli olduğu anlaşılan Mehmed Çelebi, 9 Şubat 1510 tarihinde Kocaeli sancakbeyi ve 11 Ekim 1511 tarihinde Biga mirlivası olarak görev yapmıştır.³² 24 Ekim 1511-2 Nisan 1513 tarihli bir defterde, âdet üzere ödenen giysi ücretleri verilen Hanzade Sultan duhter-i Sultan Alemşah ve Ayşe Sultan duhter-i Sultan Mahmud bilgisi Alemşah'ın kızını ortaya koymuştur.³³ Aynı defterde Alemşah'ın kızı Hanzade Hatun'a aylık 1.120 akçe, yine hanedana mensup kadınlara verilen maaştan Hanzade Hatun'a günlük 70 akçe verildiği

²⁷ Alderson, *age*, s. 241; Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108; Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 112.

²⁸ Öztuna, *age*, s. 150.

²⁹ M. Çağatay Uluçay, *Haremden Mektuplar I*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012, s. 35, 73. Mektupta kızların isimleri geçmemiştir. Ayrıca bk. Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 112. Ancak Uluçay, Ayşe ve Fatma Hanım isimlerini zikretmiştir. M. Çağatay Uluçay, "Saraylı Kadınlara Ait Mektuplar Üzerine Bir Araştırma" *Sancaktan Saraya Seçme Yazılar*, Haz. M. Sabri Koz-Haşim Şahin, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007, s. 322. Şehzadenin kızına ve adamlarına yardım edilmiştir. Alemşah'ın kızının maaşı için aylık 1.000 akçe, giysi ücreti için aylık 3.495 akçe, Sultan Alemşah'ın dayesine yılda 1.440 akçe, Sultan Alemşah'ın ağasına yılda 5.400 akçe, kızının daye ve dadısına yıllık 1.080 akçe ve bevvara 1.080 akçe olmak üzere yılda 62.940 akçe yazılmıştır. BOA, TS.MA.d. 3960, v. 4b.

³⁰ BOA, TS.MA.d. 8380. Belgede tarih yoktur. Ancak 9 Mart 1523 tarihinde hanedana mensup kadınlara âdet üzere bohça verilenler arasında Şehzade Ahmed kızı Kamer Sultan da vardır. Gök, *agt*, s. 1467. Kamer Sultan, bu tarihte hayatta olduğundan 1523'ten sonra düzenlendiği söylenebilir.

³¹ BOA, TS.MA.d. 3960, v. 4b; Gök, *agt*, s. 669.

³² Gök, *agt*, s. 755, 991, 1055, 1182, 1346.

³³ BOA, TS.MA.d. 9629, v. 3b.

kaydedilmiştir.³⁴ Merhum Sultan Alemşah'ın annesi Gülruh Hatun binti Abdülhay vakfiyesinde; Ayşe Hatun ve Fatma Hatun bintey merhum Sultan Mahmud isimleri belirtilmiştir.³⁵ Bu bilgi adı geçen kızların Şehzade Mahmud'un kızları olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak hanedana mensup kadınların birden çok isim kullanması, ihtiyatlı yaklaşmayı gerektirmektedir.

Şehzade Alemşah'ın oğlu Osmanşah veya Osman Çelebi olarak anılmıştır. Osman, 1492 yılında Menteşe'de doğmuştur.³⁶ Babasının ölümü üzerine padişahın yanına aldığı Osman, eğitiminden sonra Kangırı (Çankırı) sancağına gönderilmiştir.³⁷ 2 Zilkade 912/16 Mart 1507 tarihinde Çankırı Sancakbeyi Osman Çelebi'ye nakit olarak 100.000 akçe ile başlıklar, tuğ, çeşitli kumaşlar, giysiler, at koşumları, savaş aletleri, at, katır ile deve ve mutfak araç-gereçleri verilmiştir.³⁸ Bunlar, merkezden sancağa görevlendirilen şehzadeye verilen malzemeleri göstermektedir. Bunun yanında Şehzade Osman'ın göreve başladığı tarihi de teyit etmektedir. 16 Mart 1507-16 Aralık 1512 tarihleri arasında Çankırı sancakbeyi olan şehzadenin adına *Ravzatü'l-İslam* yazılmıştır.³⁹ 1513'te öldürülen Osman Çelebi, babaannesinin türbesine gömülmüştür.⁴⁰

2. Şehzade Alemşah'ın Çevresi ve Faaliyetleri

Şehzade Alemşah'ın hayatına en önemli etkiyi çevresindekiler yapmıştır. Zira şehzadenin ilme ve eğlenceye yönelmesinde bu etki açıkça görülmektedir. Bu anlamda öncelikle sancakbeyliği ve çevresindekiler üzerinde durulmuştur. Şehzade Alemşah'ın sancakbeyliği yaptığı yerler ve tarihler konusunda farklı görüşler mevcuttur. Alderson, Alemşah'ın 1481'de Menteşe ve 1507-1510 yıllarında Manisa'da vali olduğunu söylemiştir.⁴¹ Uluçay ise Alemşah'ın, babası padişah olduktan kısa bir süre sonra Menteşe sancakbeyliğine tayin edildiğini, orada uzun süre sancakbeyliği yaptığını, Mahmud'un Saruhan sancakbeyi iken

³⁴ BOA, TS.MA.d. 9629, v. 4b, 9b. Ayşe Sultan duhter-i Sultan Mahmud zevce-i Koçi Bey ifadesi bu bilgiyi teyit etmiştir. BOA, TS.MA.d. 9629, v. 9b. Ancak benzer isimlerin hanedan içinde fazlaca kullanılması, ihtiyatlı yaklaşmayı gerektirmektedir.

³⁵ BOA, MŞH.ŞSC.d. 2481, v. 412b. Şehzade Mahmud'un kızı olan Fatma Hanım Sultan, 929/1532-33'te vefat etmiştir. Eyüp'te gömülü olup Hançerli Sultan da denilmiştir. Mehmed Süreyya, *age*, s. 13.

³⁶ Öztuna, *age*, s. 150; Alderson, *age*, s. 241.

³⁷ İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter*, s. 235. Osman Çelebi'ye verilen inam ve teşrifat için bk. Gökbilgin, *age*, s. 473; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzâdeleri", *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler - Seçme Makaleler II*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s. 235-236.

³⁸ Gök, *agt*, s. 605-607.

³⁹ Öztuna, *age*, s. 150; Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 112; Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzâdeleri", s. 231.

⁴⁰ Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 112; Alderson, *age*, s. 64; BOA, TS.MA.d. 8380.

⁴¹ Alderson, *age*, s. 53.

ölümü üzerine onun yerine 1507 yılında sancakbeyi olduğunu belirtmiştir.⁴² Öztuna'ya göre Alemşah, 1490 ya da 1481'de Menteşe'de ve 1500-1502 yıllarında Korkud yerine Saruhan'da görev yapmıştır. Ona göre Şehzade Alemşah'ın tam adı Mehmed Alemşah'tır.⁴³ Bir diğer görüşe göre ise Kastamonu, Muğla (Menteşe 1490) ve Manisa'da (1501-1503) bulunmuştur.⁴⁴ Alemşah'ın Denizli çevresinde teşkil edilen sancağın başında bulunduğu da belirtilmiştir.⁴⁵ 1490'da Menteşe sancakbeyi olan Alemşah, Korkud'un Antalya sancakbeyi olması üzerine 907/1502'de Saruhan sancakbeyi olmuştur. Korkud, 1501 yılı sonu veya 1502 başında Saruhan'dan Antalya sancakbeyliğine nakledilmiştir.⁴⁶ Alemşah, bir süre Menteşe'de görev yaptıktan sonra Saruhan vilayeti için Manisa'ya gitmiştir. Zira Korkud'un feragati üzerine Saruhan, burayı isteyen Alemşah'a verilmiştir. Orada görevliyken vefatı üzerine ise Mahmud görevlendirilmiştir.⁴⁷ Bütün verilere göre Şehzade Alemşah, Menteşe (1481-1502) ve Saruhan (1502-1503) sancakbeyliği yapmıştır. Menteşe (Muğla) ve Saruhan (Manisa) sancaklarının beylik merkezleri olması dikkati çekmektedir. Şehzade Alemşah, merkez ile yerel idarenin ve iradenin bütünleşmesini sağlamak amacıyla bu sancaklara görevlendirilmiştir.

Şehzadeler ve sancakbeylerinin emrinde kalabalık bir görevli topluluğu bulunmuştur. Bunların varlığı Muğla'nın yapısını olumlu etkilemiş ve bazı kişiler ön plana çıkmıştır.⁴⁸ Benzer durum Saruhan için de geçerlidir. Saruhan'da yapılan imar faaliyetleri bu kapsamda düşünülebilir. Şehzadeye etkileri bakımından çevresindeki görevliler önemlidir. Doğumundan itibaren ileride padişah olacak donanıma sahip olması için şehzadeler sürekli eğitime tabi tutulmuştur. Sancaklarda, bir idari yapıyı yönetecek niteliklere sahip olmak için, uygulamalı eğitim yapmışlardır. Bu amaçla kendisine yardımcı olacak görevlilerin başında lalası gelmektedir.⁴⁹ 1481'de Şehzade Alemşah'ın ilk lalası Vezir Yakub Paşa iken diğer lalası Haydar Bey'dir.⁵⁰ Şehinşah ve Ahmed'in lalası

⁴² Uluçay, *Haremde Mektuplar I*, s. 34.

⁴³ Öztuna, *age*, s. 149-150.

⁴⁴ Kenan Ziya Taş, *Osmanlılarda Lalalık Kurumu*, Berikan Yayınevi, Ankara 2014, s. 132. Önce Kastamonu sonra Saruhan valisi olmuştur. Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, C. I, Haz. Vahid Çabuk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 368.

⁴⁵ Tuncer Baykara, "Denizli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. IX, İstanbul 1994, s. 157.

⁴⁶ Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 111, 113.

⁴⁷ İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter*, s. 56, 234-235. Alemşah'ın tuğra örnekleri arşivde yer almaktadır. BOA, TS.MA.e. 749/56.

⁴⁸ Zekai Mete, "Muğla", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. XXX, Ankara 2020, s. 377.

⁴⁹ Müslüman ve iyilik düşünen bir lalanın gerekliliği Alemşah'ın annesinin mektubunda *oğlancuğumun dinini ve dünyasını ma'mur etmeye sa'y edüp daima hayra kılâğuzlayaydı* ifadesiyle belirtilmiştir. BOA, TS.MA.e. 745/89; Uluçay, *Haremde Mektuplar I*, s. 36-37.

⁵⁰ Öztuna, *age*, s. 149-150.

Yakub Paşa ve Şehinşah'ın lalası Haydar Bey bahsedilen kişiler olmalıdır.⁵¹ Alemşah'ın bilinen diğer lalaları Lütfü Bey, İbrahim Ağa ve Çakiri Sinan Bey'dir.⁵² Lalalara ait gelirlerin Menteşe vilayetinden yazılması, şehzadenin görevli olduğu yeri ve tarihi de teyit etmektedir. Şehzadenin lalası olması muhtemel kişilerden Lala Yunus da zikredilmiştir.⁵³ Şehzadenin yanında nişancı da yer almıştır. Alemşah'ın yanında Hacı Kasım, Kâtip Muslihiddin ve Mustafa Bey nişancı olarak görev yapmıştır.⁵⁴ Şehzadenin mali işlerini takip eden

⁵¹ Taş, *age*, s. 168. Alemşah'ın lalası, Subaşı İskender ile iş birliği yaparak, halktan ağır vergiler almaktadır. Bu vergiler verilmeyince, yakalanıp hapsedilmiş ve zincirlere vurularak sıcak altında sokaklarda dolaştırılmıştır. Yolsuzluk ve düzensizlikten dolayı herkes şehzadenin maiyetinden şikâyet etmektedir. Uluçay, *Haremden Mektuplar I*, s. 35.

⁵² Lütfü Bey, Menteşe vilayetinde, Alaşehir'e bağlı Sarı zeametinden 98.000 ve Muğla'ya bağlı Ula zeametinden 25.217 olmak üzere 123.217 akçe hassa sahip olmuştur. Lütfü Bey'in vefatı üzerine yerine İbrahim Ağa, 6 Muharrem 903/4 Eylül 1497 tarihinde lala tayin edilmiştir. 19 Zilhicce 903/8 Ağustos 1498 tarihinde ise lalalık İbrahim Ağa tahvilinden Çakiri Sinan Bey'e verilmiştir. Sinan Bey'e Alaşehir'e bağlı Sarı zeametinden 98.000 ve Muğla'ya tabi Ula zeametinden 25.217 akçe olmak üzere 123.217 akçe has yazılmıştır. Bu has üzerine sahiplerinden sebepsiz alınan timarlar eklenmiş ve Sinan Bey'in önceki timarına bedel sayılmıştır. Bunlarla birlikte hası 160.503 akçe olmuştur. BOA, MAD.d. 15287, s. 98, 107.

⁵³ Balat'ta Şehzade Alemşah'ın lalası olan Lala Yunus, bir mescit ile şehzadenin imrahoruyken Balat Köprüsü'nü yaptırmıştır. Lala Paşa olarak zikredilen zat, Şehzade Alemşah'ın hekimi, lalası, mirahuru olan Lala Yunus'tan başkası değildir. Erdoğan-Değerli, *age*, s. 26-27. Vakıf hakkında bk. Erdoğan-Değerli, *age*, s. 38, 86. Ancak verilerde şehzadenin adamı olduğuna dair bir ibare geçmemiştir.

⁵⁴ Şehzade Alemşah'ın nişancısı Kasım Bey'in 17 Zilkade 892/4 Kasım 1487 tarihinde Menteşe sancağında 12.660 akçe timarı vardı. BOA, MAD.d. 17893, s. 19; Nejat Göyünç, "Timar Ruznamçe Defterleri'nin Biyografik Kaynak Olarak Önemi", *Belleten*, LX (227), 1996, s. 130. 12 Safer 893/27 Ocak 1488 tarihinde Alemşah'ın nişancısı Hacı Kasım'ın Balat'taki 12.660 akçelik timarı, Köyceğiz'e bağlı Cemaat-i Perakende-i Sandraz'ın 286 haneden 12.672 akçelik timarıyla değiştirilmiştir. Bu timar, sahibinden sebepsiz alınarak nişancı timarı olarak yazılmıştır. BOA, MAD.d. 17893, s. 83. Şehzade Alemşah'ın eski nişancısı Hacı Kasım'a Karesi Livası Edremid nahiyesinde 25 Cevvel 906/17 Aralık 1500 tarihinde 20.776 akçe timar verilmiştir. 13 Ramazan 907/22 Mart 1502 tarihinde Hacı Kasım'a, yapılan eklemelerle 26.962 akçe olan timarı nedeniyle beratı yenilenmiştir. BOA, MAD.d. 15287, s. 85. Menteşe sancağı Muğla vilayetinde Mustafa ve Hızır tasarrufundaki 18.794 akçe zeamet, Mustafa'nın Şamlu muharebesinde durumu bilinemediğinden Anadolu beylerbeyi, Ahmed adlı sipahiye verilmesi için tezkere verse de ona başka timar verilerek Mustafa'nın timarı mahlul olarak yazılmıştır. Mustafa hissesi mahlulden ve Hızır hissesi sebepsiz alınarak Şehzade Alemşah'ın önceki nişancısı Hacı Kasım'a verilerek 16 Safer 894/19 Ocak 1489 tarihinde beratı için tezkere verildiği belirtilmiştir. Ancak zikredilen zeamet 25 Şaban 896/3 Temmuz 1491 tarihinde Hacı Kasım'dan alınıp Pir Mehmed'e verilmiştir. BOA, MAD.d. 17893, s. 261. 23 Ramazan 893/31 Ağustos 1488'de Şehzade Alemşah'ın nişancısı Muslihiddin'di. Menteşe sancağından Köyceğiz'e bağlı Cemaat-i Perakende-i Sandraz geliri 12.672 akçenin 10.000 akçesi nişancının hissesiydi. Kasım tahvilinden nişancılıkla 10.000 akçenin Katib Muslihiddin'e verilmesi, kalan 2.672 akçelik hisseye mutasarrıf olması ve bu meblağın nakit borç olarak berata kaydedilmesi istenmiştir. BOA, MAD.d. 17893, s. 157. 20 Şevval 903/11 Haziran 1498 tarihinde Şehzade Alemşah'ın nişancısı Mustafa Bey'e Menteşe sancağı Köycügez nahiyesinde Cemaat-i Perakende-i Sander'den 12.672 akçe timar geliri yazılmıştır. Mustafa Bey

defterdar olarak Ekim 1487'de Ali Çelebi sancakta bulunmuştur.⁵⁵ Şehzade Alemşah'ın defterdarları arasında Üveys Bey bin Mahmud Bey bin Timurtaş Bey ile Şemseddin Çelebi veledi Fenari yer almıştır.⁵⁶

Şehzadenin maiyetinde hekimler ve hocalar bulunmuştur. Şehzadenin başhekimini Acem Şemseddin Ahmed oğlu Hoca Mevlâna Ali idi.⁵⁷ Şehzade Alemşah'ın hekim isteği üzerine Edirne Darüşşifası hekimlerinden Mevlâna Şemseddin'in gönderilmesi Evail-i Zilhicce 906/18-27 Haziran 1501 tarihinde Edirne kadısına bildirilmiştir.⁵⁸ Şehzadenin hastalığından dolayı istenmiş olabilir. Zira annesi mektubunda bir aylık bir tedaviden bahsetmiştir. Şehzade Alemşah'ın hocalığını yapan Hüseyin Efendi, kızlar ağasına yolladığı tezkirede, şehzadelerin okuması gerekenleri bildirmiştir.⁵⁹

Bahsedilen görevliler dışında şehzadenin yanında başka görevliler de yer almıştır. Alemşah'ın adamlarından Karagöz, Sultan Selim döneminde tekrar cebeciler bölüğüne kaydının yapılmasını talep etmiştir. Talepten Alemşah'ın öldüğü, Selim'in başta olduğu ve Alemşah'ın bütün adamlarına çeşitli dirlikler verildiği anlaşılmaktadır.⁶⁰ Yine Şehzade Alemşah yanında balaban olan Yusuf, Sultan Selim'in adamları arasına kaydedilmiştir.⁶¹ Bu bilgilere göre Şehzade Alemşah'ın adamları Sultan Selim yanında çeşitli görevler almışlardır. Yine Sultan Alemşah'ın aşçılarından Ahmed'e 16 Safer 930/25 Aralık 1523 tarihinde

on bin akçe timarı tasarruf ederken kalanı nakit kaydedilmiştir. Daha sonra Alemşah'ın iltimasıyla birleştirilerek verilmiştir. BOA, MAD.d. 15287, s. 107.

⁵⁵ Göyünç, agm, s. 131. 4 Zilkade 892/22 Ekim 1487 tarihinde Menteşe sancağında Musa Bey'e ait Peçin'deki timarın bir kısmı Şehzade Alemşah'ın defterdarı Ali Çelebi'ye verilmiştir. BOA, MAD.d. 17893, s. 15. Menteşe sancağında Peçin'e bağlı Pençik köyünden (141 hane) 14.760 akçe timar, 25.000 akçe timarı olan Musa Bey'e verilmiştir. Fazlası sebepsiz bir şekilde Şehzade Alemşah'ın defterdarı Ali Çelebi'ye verilmiştir. 14.900 akçelik bir timarı tasarruf eden kişinin gitmesi üzerine bu timar bedel olarak yazılmıştır. BOA, MAD.d. 17893, s. 15.

⁵⁶ Kendisine Muğla'ya bağlı Dadya köyünden ve Bozüyük'e tabi Geyne köyünden 40.000 akçe has yazılmıştır. 7 Muharrem 904/25 Ağustos 1498 tarihinde yazılan bu haslar ile şehzadenin defterdarlığını yapmıştır. Üveys Bey bin Timurtaş tahvilinden Şemseddin Çelebi veledi Fenari'ye defterdarlık hasları verilmiştir. 9 Cahir 906/31 Aralık 1500 tarihinde Üveys Bey yerine 40.000 akçelik aynı yerlerle Şemseddin Çelebi defterdar olmuştur. 22 Mart ve 5 Nisan 1502 tarihinde Dadya köyü Şehzade Abdullah'ın sipahioğullarından birine, Geyne köyü ise Mustafa Çelebi ile Burak Çelebi'ye verilmiştir. BOA, MAD.d. 15287, s. 108, 114. Şehzadenin defterdarına tahsil edilen köylerin başkalarına verilmesi, şehzadenin Menteşe sancağından Saruhan'a gitmesiyle açıklanabilir.

⁵⁷ Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108.

⁵⁸ *II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri*, Haz. Feridun M. Emecen, İlhan Şahin, TTK Yayınları, Ankara 2021, s. 177.

⁵⁹ Haldun Eroğlu, *Padişahın Oğulları*, Berikan Yayınevi, Ankara 2019, s. 87-89.

⁶⁰ BOA, TS.MA.e. 752/19.

⁶¹ BOA, TS.MA.d. 2921, v. 6b.

1.500 akçelik timar verilmiştir.⁶² Bunların yanında şehzadenin yanında görevli olduğu düşünülenler de vardır. Balat'ta vakıf kurucularından Cafer veya Hacı Cafer, Şehzade Alemşah'ın kilercibaşısı ve Hacı İshak ulufecibaşısı olarak zikredilmiştir.⁶³ Ancak anılan kişilerin şehzadenin yanındaki görevlilerden olduğu açıkça defterde geçmemiştir. Şehzadenin çevresiyle ilgili kayıtlara yansıyanlar belirtilmiştir. Bunlar dışında birçok görevlinin bulunduğu bilinmektedir. Bunların şehzade üzerinde müsbet ya da menfi etkileri olmuştur. Nitekim şehzadenin çevresinin onun üzerindeki etkileri Gülruh Hatun'un mektubundaki "...bu fesadları itmekde lalayla içerüden irkibdarbaşı Yunus ve kilercibaşı Hızırdır ve taşradan hâcesi ve hekim ve eski ulufecibaşı İshak ve eski sipahi oğlanları ağası İlyas'dır..." ifadesinden anlaşılmaktadır.⁶⁴

Menteşe sancağında şehzadelerden Cem, Şehinşah ve Alemşah sancakbeyliği yapmışlardır.⁶⁵ Çeşitli konularda kararlar veren Şehzade Alemşah, yaptığı işleri merkeze bildirmiştir. Nitekim Tavas kazasındaki Hatun Kervansaray Vakfı gelirlerinin başkalarının eline düşmesi üzerine Alemşah'ın hükmüyle Muğla kadısı teftiş etmiştir. Onların mukarrernamelerinin merkeze bildirilmesi üzerine hüküm verilmiştir.⁶⁶ Şehzade Alemşah'a gönderilen Evahir-i Zilkade 906/8-17 Haziran 1501 tarihli bir hükümde, Dadya nahiyesine altı geminin saldırdığı ve Kemer'e yakın yerlerdeki halka zarar vererek gemilerine el koyduğunun duyulduğu, bu gibi durumlarda gafil olmamaları ve Müslümanların zarar görmesinin engellenmesi için tedbir alınması emredilmiştir.⁶⁷ Bu bilgi şehzadenin Mentese'deki görevini teyit etmektedir. Yine Şeyh Seydi, kardeşi Abdi ve Hacı Mahmud vergilerden muaf olduklarına dair hükmü kaybettiklerini belirtmişlerdir. Bunun üzerine Şehzade Alemşah'ın talebiyle hüküm, Evail-i Zilhicce 906/18-27 Haziran 1501 tarihinde yenilenmiştir.⁶⁸ Aynı tarihte Şehzade Alemşah, Rodos kafirleri Müslümanların mallarına ve gemilerine el koyduğundan kendilerine geri verilmesi için hüküm yolladığını Divanühümayun'a bildirmiştir. Rodos'tan gelenlerin esir alındığını bildirmesi üzerine esirlerin bırakılması gerektiği ve Rodos beyine hüküm yazıldığı belirtilmiştir. Şehzade, ekonomik faaliyetleri de takip etmiştir. Şehzade Alemşah, lalası ve Meğri kadısına gönderilen hükümde, kendisinin hükmü

⁶² 91, 164, MAD 540 ve 173 Numaralı Hersek, Bosna ve İzvornik Livâları İcmâl Tahrîr Defterleri (926-939/1520-1533) II <Tıpkıbasım>, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 156.

⁶³ Erdoğan-Değerli, *age*, s. 28, 84, 105. Mentese'deki diğer görevlilerin gelirleri için bk. BOA, MAD.d. 17893, s. 98, 214, 237, 269, 291, 410.

⁶⁴ BOA, TS.MA. 745/89.

⁶⁵ Mete, *agm*, s. 378.

⁶⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 124.

⁶⁷ Eroğlu, *Padişahın Oğulları*, s. 229.

⁶⁸ II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, s. 156.

olmadan Frenklilerle ticaret yaptığı söylenen Resul'ün araştırılarak bilgi verilmesi istenmiştir.⁶⁹

Şehzadenin timar verilmesine dair önerileri olmuştur. 19 Cevvel 906/11 Aralık 1500 tarihinde Alemşah'ın, yoldaşlığıyla yararlılık gösteren Kasım'a timar verilmesi talebi kabul edilmiştir.⁷⁰ Yine Venedikliler tarafından kaçırılma ihtimaline karşı Menteşe sancağında timar sahibi olan Çerneoğlu'nun Rum vilayetine nakledilmesi Şehzade Alemşah'a, Evasıt-ı Zilhicce 906/28 Haziran-7 Temmuz 1501 tarihinde emredilmiştir.⁷¹ Yoldaşlık defterinde kaydı olmayan ve muharebeden kaçanların timarları alınarak başka kimselere verilmiştir.⁷² Şehzade Alemşah, Lazıkıyye'de Sufihane Mescidi'nin banisi Yunus Halife'ye yurtluk olarak Urnaz'da üç dönüm yeri temlik etmiştir.⁷³

Saruhan sancakbeyi iken Şehzade Alemşah, Manisa sarayının, Gediz üzerindeki köprüünün ve Karaca Foça Kalesi'nin tamirini istemiştir. Yollanan cevapta sarayın tamire ihtiyacı olmadığından mevcut haliyle bırakılması ve diğer tamiratın da vaktinin gelmediği bildirilmiştir.⁷⁴ Dolayısıyla şehzadenin her talebi kabul edilmemiştir. Ayrıca şehzadenin Mayıs 1502'de Manisa'da olduğu anlaşılmaktadır.

Şehzade Alemşah'ın görev yerlerinde yaptırdığı eserler vardır. Şehzade Alemşah tarafından camiye çevrilen Kurşunlu Mescidi'ne 18 Şevval 907/26 Nisan 1502 tarihinde Gedikli köyü vakfedilmiştir.⁷⁵ Denizli'de aynı isimli mahalledeki cami, Sultan Alemşah Camii olarak da anılmıştır.⁷⁶ Camiye getirilen suyun bakım ve onarımı için vakfedilen Gedikli köyü ile Tegmür Mezrası gelirleri arasında yer almıştır. 1530 yılında Alemşah'ın adamlarından Kasım, köyü cabi olarak zapt etmiştir. Cami dışında Alemşah tarafından biri cami ile birlikte, diğeri sur içinde iki çeşme yaptırılmıştır.⁷⁷

II. Bayezid'in sancaklara gönderilen oğullarından Alemşah'ın, İran hududunda kendisine emanet edilen sınır eyaletlerinden 60 bin duka altın aldığı belirtilmiştir.⁷⁸ Ancak şehzadenin Menteşe ve Manisa'da görev yaptığı bilinmektedir. Şehzadenin gelirlerinin önemli bir kısmı haslarından oluşmuştur. 25 Zilhicce sene 892/12 Aralık 1487 tarihinde II. Bayezid'in haslarından Şehzade

⁶⁹ Eroğlu, *Padişahın Oğulları*, s. 231, 242; II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, s. 159, 186.

⁷⁰ BOA, MAD.d. 15287, s. 112.

⁷¹ II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, s. 193-194.

⁷² BOA, MAD.d. 17893, s. 412.

⁷³ Gökçe, *age*, s. 123.

⁷⁴ II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, s. 26, 257.

⁷⁵ Gökçe, *age*, s. 120.

⁷⁶ Sargın, *agt*, s. 34.

⁷⁷ Gökçe, *age*, s. 121-122.

⁷⁸ Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi 2*, Çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s. 405.

Alemşah haslarına 100.464 akçe eklenmiştir. Geliri, Selh-i Zilhicce 893/4 Aralık 1488 tarihinde Menteşe sancağındaki Mukataa-ı Gümrük-i Vilayet-i Menteşe, Mukataa-ı Köylük-i Künde, Mukataa-ı Yörükân-ı İskender, Mukataa-ı Dalyan-ı Göl-i Balat, Mukataa-ı Koruy-ı Balat, Mukataa-ı Tahnhane-i Balat ve Mandaca ve Mukataa-i Tahnhane-i Milas mukataalarından elde edilmiştir. Şehzade Alemşah'ın haslarının artırılması talebi üzerine 26 Şaban 893/5 Ağustos 1488 tarihinde 80.334 akçe yazılmıştır. Bu gelir, Menteşe vilayeti haslarından ayrılan ve yıllık 36.000 akçe geliri olan Mukataa-ı Yörükân-ı Mazun Barza ile 44.334 akçe geliri olan Mukataa-ı Yörükân-ı Güre Barza'dan oluşturulmuştur. Yine 20 Şevval 893/27 Eylül 1488 tarihinde II. Bayezid haslarından 100.000 akçe geliri olan Mukataa-i Güre Barza, Şehzade Alemşah haslarına ilhak edilmiştir.⁷⁹ Şehzade Alemşah'ın hasları arasında, 25 Şevval 903/16 Haziran 1498 tarihinde, Menteşe sancağındaki Pırnaz zeameti ve bağlı yerlerden 59.296 akçe yer almıştır. Tonuzlu kadılığında İbsili'ye bağlı Tanrıvirmiş köyünden 2.220 ve Cabak köyünden 10.390 olmak üzere toplam geliri 71.906 akçeye ulaşmıştır. Ancak köyler sahiplerinden sebepsiz yere alınarak şehzadenin haslarına yazılmıştır. Şehzade Alemşah'a 12 Cevvel 905/15 Aralık 1499 tarihinde Madran zeametinden, Köyceğiz nahiyesindeki Receb Kireniz zeametinden, Peçin nahiyesindeki Gereme zeametinden ve Peçin nahiyesindeki timardan olmak üzere 186.915 akçe has yazılmıştır. Bu zeametler ve timar, sahiplerinden sebepsiz olarak alınarak şehzade haslarına dâhil edilmiştir.⁸⁰ Şehzadeye ve yanındaki görevlilere yazılan timarlar, sancakta görevli olduklarına işaret etmektedir. Bunlar dışında şehzadenin gelirleri arasında gönderilen hediyeler de sayılabilir. Nitekim Şehzade Alemşah'a 24 Şaban 890/5 Eylül 1485 tarihinde Kapıcı İlyas ile hediyeler gönderilmiştir.⁸¹

3. Şehzade Alemşah'ın İlim ve Eğlenceye Düşkünlüğü

Şehzadenin ilimle tanışması küçük yaşlarda başlamıştır. Çocukluğundan itibaren eğitim gören şehzade, sarayda ve sancakta okuduğu kitaplarla kendini geliştirmeye çalışmıştır. Bu açıdan Alemşah'a gönderilen kitaplar ve eşyaların niteliği, onun ilgileri hakkında fikir vermiştir. Tefsir, hadis, fıkıh, kelam, hikmet, usul ve tip gibi alanlara ait eserlerle bazı lügat ve divan kitapları okumuştur. Bunun yanında şehzadeye ok, kılıç ve hançer gibi eşyalar gönderilmesi, savaş sanatlarında kendini geliştirdiğine ve talim yaptığına işaret etmektedir.⁸²

⁷⁹ BOA, MAD.d. 17893, s. 49, 151, 169.

⁸⁰ BOA, MAD.d. 15287, s. 106, 109.

⁸¹ Eğin çukası, Frengi kırmızı ağır altınlı kadifeden bir; emirahuri, kırmızı Frengi şal kadifedir altın düğme ile bir; dülbend, a'la bir; kotaz, siyah bir; yezdi altınlı kemhadan bir kuşak; altınlı çatma kadifeden bir at abalısı. BOA, TS.MA.d. 10017: 3b.

⁸² Şehzade Alemşah'a gönderilen emtia şöyle sayılmıştır: *Kütüb-i tefasirden Tefsir-i Kadı ve kütüb-i ehadisden Mesabih ve Meşarik maa şerhüma ve kütüb-i fihhiyyeden Hidaye ve Nihaye ki Şerh-i Hidayedir ve Vikaye ve Sadru's-Şeri'a ve kütüb-i kelamiyyeden Mevakıf Metni ve Mevakıf Şerhi ve ve Mekasid Metni*

Arşivde, şehzadeye verilen kitaplar ve eşyaların listesini içeren belgenin 1512 tarihli olduğu düşünülmüştür. Ancak Alemşah için söylenen ömrü uzun olsun anlamındaki dua (*tâle bekâhu*) onun yaşadığını göstermektedir. Bu nedenle belge, 1503 yılından önceye ait olmalıdır. Burada şehzadenin okuduğu kitaplar, kullandığı kumaşlar ve savaş aletleri belirtilmiştir.⁸³ Şehzade, ihtiyaç halinde kitap talep etmiştir. Nitekim hekimbaşından Mevlâna İsa Çelebi'nin tıp kitapları ile daha önce nişancısı olan Hacı Kasım'a padişah tarafından verilen kitapları istemiştir.⁸⁴

Şehzade Alemşah'ın etrafında şairler ve ilim adamlarının bulunması, onun ilme verdiği önemin göstergesidir. Şehzadelerin etrafında kalabalık bir görevli topluluğunun oluşması, bazılarının ön plana çıkarmıştır. Özellikle Muğla'da Mevleviliği canlandıran İbrahim Şahidi, Şahidi Camii denilen Seyyid Kemal Zaviyesi'ni Mevlevihane yaparak şöhret kazanmıştır.⁸⁵ Şahidi, Muğla'da Şeyh Bedreddin'in müridi iken Lazıkıyye'de (Denizli) bulunan Şehzade Alemşah bir mektupla Şeyh Bedreddin'i müritleriyle birlikte davet etmiştir. Şeyh Bedreddin, Şahidi ve diğer müritler oraya vardıklarında kendilerine bir mahalle tahsis edilmiştir. Burada eskiden kilise olan bir camide, zikir ve sema ile meşgul olmuşlardır.⁸⁶ Şahidi İbrahim Efendi, Şehzade Alemşah ve Çelebi Emir Adil'in oğlu Paşa Çelebi'nin bulunduğu Lazıkıyye'ye gelerek Mevlevihane'de Mevlevi

ve Mekasid Şerhi ve sair kütüb-i kelamiye ki mu'teberandır ve kütüb-i hikemiyyeden Hikmetü'l-Ayn Şerhi ve Şerh-i İşarat ve kütüb-i usulden Telvîh ve Tavzîh ve kütüb-i tıbbdan Mucez ve şerhi li-Cemaleddin ve külliyyatdan Ilak? maa şerhha ve sınıf-ı lügatten Sihah-ı Cevheri ve divaniden Divan-ı Hüsrev ve Hamse-i Nizami ve dahi birkaç eyü yüzükler envailinden ve bir eyü hançer ve birkaç eyü bıçaklar ve bir eyü kılıç ve birkaç sade kılıçlar ve bir iki bilekler ve birkaç eyü yay ve eyü kamış oklar ve birkaç eyü çoma ve birkaç eyü kaltak. BOA, TS.MA.d. 9175/02. Kitablardan ve emtiadan ne virildi defterde görüle notu bu defterin tutulma nedenini ortaya koymaktadır.

⁸³ *İrsâliye-i Sultân 'Alem Beg tâle bekâhu bi'd-defa'ât*

Kitâb-ı Mutavvel cild, Kitâb-ı Muhtasar cild, Kitâb-ı Hâşiye-i Metâli' cild, Kitâb-ı Şerh-i Metâli' cild, Kitâb-ı Hâşiye-i Mutavvel cild, Kitâb-ı Dîvân-ı Kasım cild, Kitâb-ı Dîvân-ı Kemal cild, Kitâb-ı Şâhnâme cild.

Def'a, irsâliye-i Sultân 'Alem Beg tâle bekâhu

Nakdiye 60.000, çuka-i Egin 'an kadife-i müzehheb-i sengin-i kırmızı-i Frengî sevb, câme-i mîrâhûrî 'an kadife-i müzehheb-i çatma-i Burusa bâ-bitâne-i kemhâ-i Yezdî ve etekli-i zer sevb, dülbend-i ala 2,

Kotaz-ı Said 2, bozdoğan-ı Şâh Mânsûrî 1, gilmân ki 'an Enderûn 200 nefer 4 nefer, gilmân 'an yeniçeriyân-ı 'acemiyan 6 nefer bakiyye 'an gilmân-ı 'acemiyan-ı Rum-ili

Def'a, irsâliye-i Sultân 'Alem Beg tâle bekâhu

Câriye 2 bakiyye 'an hâne-i İshak emîn-i Galata; Engüştêr-i zerrin ba-nigîn-i elmas 1; Kelâm-ı muhayyer cild; Dendân-ı mâhî 5. BOA, TS.MA.e. 753/77.

⁸⁴ BOA, TS.MA.e. 759-61.

⁸⁵ Mete, agm, s. 377-378.

⁸⁶ Nuri Şimşekler, *Şâhidî İbrahim Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı Tenkitli Metin-Tahlil*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1998, s. 107.

olmuştur.⁸⁷ Bu, şehzadenin Mevlevi çevrelerle ilişkisini ortaya koymaktadır. Şahidi, Denizli’de camide vaaz verirken Şehzade Alemşah, divan kâtibi olan Zekai, şehrin kadısı ve Paşa Çelebi orada bulunmuştur.⁸⁸ Şahidi’nin Kur’an’dan getirdiği delillerle şeyhlerin sırlarını açıklaması ve irfan denizinin perdelerini yırtması sonucu cemaatten birkaç kişi semaya başlamıştır. Şahidi’nin vaazından çok etkilenen Alemşah, namaz sonrası ona birçok ihsanda bulunmuştur. Muğla’da bulunan ve Zeyniyye tarikatına mensup Şeyh Vefa’nın halifesi olan Şeyh Bedreddin, Alemşah’ın övgü ve saygısına mazhar olmuştur.⁸⁹ Muğlalı olan Şahidi, *Lügat-i Şahidî’yi* yazıp şehzadelere göndermiştir. Leyla ve Mecnun ile *Gülstan’ı* vardır.⁹⁰ Şahidî, Mesnevi’ye şerh yazmış, bir Mevlevi dervişidir. Mesnevi’nin her cildinden yüz beyit seçerek her birini beşer beyitle şerh etmiştir. Kinayeleri açık bir şekilde izah etmiş ve adını *Gülşen-i Tevhîd* koymuştur.⁹¹ Âşık Çelebi’nin tanımlamasıyla Şahidi şöyledir: *Sorarsan mevlidinden Muğlavi’dür / Tarikinden sorarsan Mevlevidür.*⁹²

Şehzade Alemşah’ın etrafındaki ilim adamlarından biri de Sıdkî’dir. Bazı nüshalarda *Hikâye-i U’cûbe ve Mahcûbe* olarak anılan eser, Sıdkî Seyyid Ahmed bin Hasan Bali tarafından Farsçadan çevrilmiştir. II. Bayezid’in oğlu Şehzade Alemşah (öl. 1512) adına kaleme alınan hikâye, aslına uygun olarak her bölümü iki hikâyeden meydana gelen dokuz bölümden oluşmuştur.⁹³ Dede Korkut Kitabı’nın Vatikan nüshası iki eseri ihtiva etmektedir. Bunlardan *Hikâye-i Latîfe-i U’cûbe ve Mahcûbe-i Zarîfe* adlı eser, adalet ve merhamet hakkında ahlaki hikayeler içermektedir. Yazmadaki *Âl-i Osmân Alemşâh bin Bâyezîd Han* kaydından hareketle 918/1512-1513 yılında ölen Alemşah’a sunulduğu belirtilmiştir. Bu ifadeye göre eserin ilk sahibi Alemşah’tır.⁹⁴ Ancak şehzade 1503’te öldüğünden yazmanın tarihi değişmelidir. Şehzade Alemşah’ın

⁸⁷ Seyyid Sahîh Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi -Mecmûatü’t-Tevârîhi’l-Mevleviyye-*, Haz. Cem Zorlu, İnsan Yayınları, İstanbul 2011, s. 251.

⁸⁸ F. Nafiz Uzlu, “Germiyanoglu Yakup II. Beyin Vakfiyesi”, *Vakıflar Dergisi*, S. VIII, 1969, s. 95.

⁸⁹ Şimşekler, *agt*, s. 108-110.

⁹⁰ Beyânî Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 1997, s. 51; Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, C. I, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 2014, s. 510. *Gülstan’ı* Türkçe şerh eylemiştir. Her çocuğun okuduğu bir manzum lügati vardır. Âşık Çelebi, *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ: İnceleme-Metin*, C. 3, Haz. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010, s. 1410.

⁹¹ Latîfî, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000, s. 320.

⁹² Âşık Çelebi, *age*, s. 1410.

⁹³ Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, MEB Yayınları, Ankara 2016, s. 36.

⁹⁴ Osman Fikri Sertkaya, “Dede Korkut Kitabı’nın Vatikan Nüshasının Latince, Arapça, Farsça ve Türkçe Metin Dışı Kayıtları”, *Türkolojiya*, 2016, s. 86, 96.

etrafındakilerden biri olan Zekai ise Şehzade Alemşah'ın divan katipliğini yapmıştır.⁹⁵

Menteşe'de daha çok ilimle meşgul olan şehzadenin Saruhan'da eğlenceye düşkünlüğü ortaya çıkmıştır. Şehzadeler, Saruhan'da görev yaparken 1445'te II. Murad tarafından inşa ettirilen sarayda yaşamışlardır. Civarında adamlarının oturmasına mahsus binalar bulunan ve geniş bir sahayı kaplayan sarayın etrafı tuğla bir duvarla çevrilmiştir. Yazın Bozdağ veya Manisa dağına çıkan şehzadeler, burada yaptırdıkları saraylarda yaşamışlardır.⁹⁶ Şehzadenin eğlenceye düşkünlüğü, annesinin mektubunda zikredilmiştir. Şehzadelerin anneleri, oğullarının sancak görevlerinde uygun davranmalarından sorumlu tutulmuşlardır. Gülruh Hatun mektubunda padişahın, oğlunun davranışlarına göz kulak olması talimatını yanıtlamıştır.⁹⁷ Gülruh Kadın, oğlu ile hayli mücadele ve münakaşa ettiğini fakat bir türlü huyundan ve eğlencesinden vazgeçiremediğini, sağlığının bozulduğunu yazdıktan sonra etrafındaki görevlilerin şehzadeyi yoldan çıkardığını belirtmiştir.⁹⁸ Şehir içi ve dışında maiyetiyle birlikte halkın gözü önünde saz çaldırarak, mehter dövdürerek içki içmişlerdir. Lala ve defterdar Alemşah'ın sarhoşluğundan faydalanarak, uygunsuz kağıtlar imzalatmışlardır. İçkiye alıştırılan şehzadeyle içki alemleri yaptıklarını, sarhoş olunca şehzadeye istediklerini yaptırdıklarını, şehzadeye söz dinletemediğini, sıhhatinin çok bozulduğunu, sık sık hastalandığını, rüşvet, iltimas ve zulmün arttığını, reayanın kanunsuz olarak zincirlere vurulup, yakıcı güneş altında, sokaklarda ve çarşılarında dolaştırıldığını anlatmıştır.⁹⁹ Ahlsız ve fesat başı olan lalanın gelmesiyle oğlunun zapt edilmez olduğunu belirterek lalanın mutlaka değiştirilmesini istirham etmiştir.¹⁰⁰ Mektupta bu durum şöyle ifade edilmiştir: ... oğlumu zabt eyleyesin deyü buyurmuşdu ol-zamandan bu vakte gelince Allahu Teala inayetiyle sultanım devletiyle elimden geldikçe zabt ve hıfz idüp bi-hamdillah sultanım devletinde yiğit oldu imdi benüm sultanım bu yiğitlik eyyamında bir Müslüman hayr-endiş lala gerekdi ki oğlancuğumun dinini ve dünyasını ma'mur etmeye sa'y idüp daima hayra kılâğuzlayaydı ve kapusunda olan müfsidler sekedüp halk arasında intizam olup reaya riayet olunaydı şimdiki halde bir lalası var ki cemi fesada baş olup ne denlü müfsidler varise müttefik olup Allahu Teala emri ve resul şeriatı eksüğü değil

⁹⁵ Latîfî, *age*, s. 267; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *age*, s. 1023; Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1994, s. 155.

⁹⁶ Çağatay Uluçay, "Manisa", *İslâm Ansiklopedisi*, C. VII, MEB Yayınları, Eskişehir 1997, s. 293.

⁹⁷ Leslie P. Peirce, *Harem-i Hümayun Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümranlık ve Kadınlar*, Çev. Ayşe Berktaş, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 64.

⁹⁸ Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 111; Uluçay, *Haremden Mektuplar I*, s. 38.

⁹⁹ Uluçay, "Saraylı Kadınlara Ait Mektuplar Üzerine Bir Araştırma", s. 330; Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 111-112. Şehzadenin devamlı surette içki içmesinden faydalanan adamları, sancağı istediği gibi idare etmektedirler. Yolsuz ve kanunsuz işlere dair emirleri şehzadeden içki masalarında almaktadırlar. Uluçay, *Haremden Mektuplar I*, s. 35.

¹⁰⁰ Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzâdeleri", s. 224.

*heman kendü hevasına tabi olup oğlancuğumu daima ihlal idüp kendünün hilaf-ı şer ve örf muradın tamam itdirmek üzerine olup bazı na-meşru ve na-maruf muradların oğlum kulunuz kabul itmediği sebebdan ahar lalası hâcesi olan müfsidle hekim olan münafık ile hamr içmeğe tahrik idüp içirdiler...*¹⁰¹ Mektuptan, II. Bayezid devrinde, merkezde olduğu gibi, taşrada da idarenin bozulduğu, keyfi metotlarla halkın ezilip soyulduğu anlaşılmaktadır. Gülruh ile kocası, Alemşah'a nasihat ederek kötü huyundan vazgeçirmeye çalışsalar da başarılı olamamışlardır. Zira bu alışkanlık şehzadenin sağlığını bozarak genç yaşta ölmesine sebep olmuştur.¹⁰² Gülruh Hatun'un mektubu oğlunun fiziksel ve politik durumunun nezaketi ile birlikte kendi statüsünün korunması endişelerini de ortaya koymuştur. Annenin çocuğunun politik geleceğiyle babasından daha ilgili olması, kendi geleceğiyle de alakalıdır. Oğlunun davranışlarının lekesiz olmasını sağlamak için anne elinden geleni yapmıştır. Sancakta annenin bulunması, lalanın çıkarıcı davranışlarında caydırıcı olmuştur. Lala ise muhtemelen padişaha şehzadeyle beraber annesinin davranışlarını da rapor etmiştir.¹⁰³ Özetle Gülruh Hatun mektubunda, oğlunu zapt eyle talimatına karşı gerekli tedbirleri aldığını bildirmiştir. Oğlunun problemlerinin lala, hekim ve hocası dâhil yedi kişiden kaynaklandığını dile getirmiştir. Özellikle lalayı suçlamıştır. Normalde ret edeceği durumları sarhoşken ikna ettiklerinden aşırı içkiye teşvik ettiklerini vurgulamıştır. Bir aylık bir hastalıktan sonra zorlukla iyileşmiştir. Şehzadenin hazinesini, kendisi bir yıldır maaş alamayacak şekilde, boşa harcadıklarını belirtmiştir. Lala ise şehzade haremının baş hadımağasını suçlayarak onu şikâyet etmiştir. Gülruh, yedi kişinin görevden alınıp yerine iyi Müslümanlar gönderilmesini istemiştir. Zira bunların her şeyi kendi menfaatlerine göre yaptıklarını söylemiştir. Mektup, taşradaki bozuklukları dile getirmiştir.

4. Şehzade Alemşah'ın Ölümü ve Türbesi

Gülruh Hatun'un mektubundan, Alemşah'ın genç yaşta ölmesinin nedeni anlaşılmaktadır. İçki ve eğlenceye düşkün olan Alemşah, maiyeti ile sık sık içki alemleri tertip ederek gece gündüz eğlenmiştir. Bir ay önce aşırı içki tüketmeden dolayı hasta olan şehzade, bir ayda sağlığına kavuşmuştur.¹⁰⁴ Şehzadenin

¹⁰¹ BOA, TS.MA. 745/89; Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzâdeleri", s. 224.

¹⁰² Uluçay, *Haremnden Mektuplar I*, s. 36.

¹⁰³ Peirce, *age*, s. 65.

¹⁰⁴ Uluçay, *Haremnden Mektuplar I*, s. 38. Şimdiki lalası bütün müfsitleri etrafına toplamış, şeriata değil kendi isteğine göre hareket etmiş, oğlum bazı istekleri kabul etmediğinden diğer lalası, hocası olan müfsitle, hekim olan münafıkla içki içmeye yönlendirdiler. *Nice içmek şol mertebede ki cemi kapusu halkıyla bir sahraya iletüp ikişer çift tabl ve zurna ve nakkare ile ve baki sazlar dahi hem-çünan kapusu halkunun büyüğüne ve küçüğüne içene ve içmeyene lalası ibram idüp içürdi ki hilaf-ı şer ve kanun itdüğü işleri oğlum kulunuz serhoş iken arz idüp tamam muradınca çok işler ider oldu.* BOA, TS.MA. 745/89; Uluçay, *Haremnden Mektuplar I*, s. 37. Nitekim mektubun devamında bu kişiler gelelden berü halimiz mükedder oldu beni analıktan çıkardılar bildiklerin idüp kendü faydalarına sa'y iderler imdi

rahatsızlığı hakkında farklı fikirler vardır. Saruhanili'nde görev yaparken Bergama şehri yakınlarında kronik bir hastalık, hararet getiren bir humma bedenini ele geçirmiştir. Hekimler tedaviye başlamadan vefat etmiştir.¹⁰⁵ Şehzade verem, Malerya tropikal gibi zehirli sıtma, kara humma veya lekeli hummadan vefat eylemiştir. Ölüm sebebi belirsizdir.¹⁰⁶ Ancak içki ve eğlencenin şehzadenin sağlığını bozduğu mektuptan çıkarılmaktadır.

Şehzadenin ölümü kaynaklarda 908-918 yılları arasında verilmiştir. Alemşah'ın ölümü hakkında 908/1502, 908/1502-1503, 908 bahar mevsimi, 909/1503, 916/1510, 917/1511 ve 918/1512 yılları belirtilmiştir.¹⁰⁷ Genel olarak zikredilen 908 hicri yılı, 1 Muharrem 908/7 Temmuz 1502-29 Zilhicce 908/25 Haziran 1503 miladi tarihlerini içermektedir. 909 hicri yılı ise 1 Muharrem 909/26 Haziran 1503-29 Zilhicce 909/13 Haziran 1504 yılları arasındadır. 12 Receb 909/31 Aralık 1503 tarihi ise bu yılın son günüdür. 3 Rebiülahir 909/25 Eylül 1503 tarihinde irsaliye be-valide-i hazret-i Alem Beg adıyla kumaşlar gönderilirken şehzadenin öldüğüne dair bir ifade yoktur. 22 Receb 909/10 Ocak 1504 tarihinde ise *Osmân Çelebi bin Alemşâh Bey tâbe serâhu* ifadesi öldüğünü göstermektedir.¹⁰⁸ Ancak 10 Şaban 908/8 Şubat 1503 tarihinde annesi, merhum Sultan Alemşah ruhu için Aydın Güzelhisar'daki mallarını vakfetmiştir.¹⁰⁹ Bütün veriler değerlendirildiğinde şehzadenin 1503 yılında öldüğü net olarak söylenebilir. 29 Mart 1503 tarihli Venedik hükümetine gönderilen rapor, bu tarihten önce öldüğüne işaret etmektedir¹¹⁰. 36 veya 47 yaşında öldüğü söylenen şehzadenin hicri ve miladi tarihler birlikte düşünüldüğünde 37-38 yaşında vefat ettiği söylenebilir.¹¹¹ Şehzadenin 1503'te yatağında ölümü üzerine İstanbul'daki dükkanları üç günlüğüne kapattıran babası birkaç hafta Alem'in ruhu için

devletlü sultanım eğer bu yedi aded kimesneler ki gitmeyeler oğlum kulunuz ki kapusunu tamam bozultur benüm devletlü sultanım halimüze terahhüm eyle bu gasadlardan beniz tizce kurtar benüm sultanımdan artuk ağlayacak yerüm yokdur demiştir. BOA, TS.MA. 745/89; Uluçay, *Haremden Mektuplar I*, s. 39.

¹⁰⁵ İdris-i Bidlîsî, *age*, s. 336.

¹⁰⁶ Uzluk, *agm*, s. 96.

¹⁰⁷ İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter*, s. 235; Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108; İdris-i Bidlîsî, *age*, s. 335; İsmail Belig Efendi, *age*, s. 59; Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcüttevârih*, C. II, Haz. Mehmet İpşirli, TTK Yayınları, Ankara 2024, s. 905; *Vakâyi'-i Sultân Bâyezid ve Selîm Hân*, s. 3a; *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman*, Haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 195; Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi*, C. II, Tercüman 1001 Temel Eser, t.y., s. 416; Uzluk, *agm*, s. 96; Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 111; Fisher, *age*, s. 128; Alderson, *age*, s. 241; Eroğlu, *Padişahın Oğulları*, s. 277; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *age*, s. 948; Haldun Eroğlu, *Osmanlı Devletinde Şehzadelik Kurumu*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 215; Âşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osmândan Âşıkpaşazâde Târîhi*, Haz. Ali Bey, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1332, s. 241; Mehmed Süreyya, *age*, s. 5.

¹⁰⁸ Gök, *agt*, s. 132, 168.

¹⁰⁹ BOA, MŞH.ŞSC.d. 2481, v. 412b-413a.

¹¹⁰ Fisher, *age*, s. 128.

¹¹¹ Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108; Uluçay, "Bayazıd II. in Âilesi", s. 111.

yoksullara sadaka dağıttırıştır.¹¹² Lamii Çelebi onun ölümü için bir tarih söylemiştir: *Çeşm-i cihân dökse kan yaş yerine tânmıdır / Kesdi bu derdin gamı can u ciğerlerde reg / Çünkü elf-i kâmeti düştü o şâhın yere / Dil dedi târîhini “Mâte Alemşâh Bey”*.¹¹³

Şehzade Alemşah'ın vefatı üzerine Lamii (1472-1532) ve Revani'nin (ö. 1524) yazdıkları mersiyeleler vardır.¹¹⁴ *Terci Mersiye-i Şehzade Mehemed Alemşah bin Sultan Bayezid bin Sultan Mehemed* başlığı ile yazdığı mersiyeyle Lamii şöyle bitirmiştir: *Kanı o şehriyâr ki her bendesi anun / Âlemde izz ü kadr ile bir padişâh idi. Mersiye-i Revânî Berây-ı Alemşâh* isimli mersiyesinde Revani şehzadenin ölümüne dair tutulan yası şu sözlerle ifade etmiştir: *Şeb aldı egnine yine kara libâsını / Şehzâdenin meğer tutar ol dahi yasını / Şehzâde-i yegâne Alemşâha hayf u âh / Ol server-i zamâneye ol Şâha hayf u âh*.¹¹⁵ Sâyilî, 908/1502'de tamamlayıp II. Bayezid'e sunduğu divanında, Şehzade Alemşah'ın methi için yazdığı bir kasidede *Allah kıyamete kadar zamanın efendisi Şah Alemşah'ı bütün şahlara şah oluşunu uygun gördü* denilmiştir. Ancak divanın takdimi şehzadenin ölümünden sonra olmalıdır. Sâyilî, Alemşah için 30 beyitten meydana gelen bir mersiye kaleme almıştır.¹¹⁶ Öyle bir şehzadeydi ki sultanın halefleri arasında yiğitliği, hamaseti, bileğinin kuvveti ve siyasetiyle savaş meydanı mertlerinin hüsrevliğine layıktı. Şeriatı korumada ve fazilet saçmada zamanının en fazılıydı. Her zaman açıkta ve halvette Allah ehli cemaatiyle ve hak ve yakîn erbabıyla meşveret ediyordu. Bütün çabasını din ve devlet işleri yolunda sarf ediyordu.¹¹⁷

Şehzade öldükten sonra Bursa'da Muradiye'ye defnolunduğu belirtilmiştir.¹¹⁸ Ancak şehzadenin naaşı, Şehzade Mustafa Türbesi'ndedir. 1479 yılında yapılan Şehzade Mustafa Türbesi'ne Şehzade Mustafa, Şehzade Abdullah (1483), Şehzade Cem (1499) ve Şehzade Alemşah (1503) gömülmüştür. 28 Mart-6 Nisan 1504 tarihli vakfiyesinde II. Bayezid; Mustafa, Abdullah ve Alemşah adına vakıflar bağışlamıştır.¹¹⁹ Vakfın gelirlerini belirten vakfiyeye göre şehzadelerin ruhuna her gün Kur'an-ı Kerim'den ayetler okunması istenmiştir. Türbenin

¹¹² Fisher, *age*, s. 128.

¹¹³ Hoca Sadeddin Efendi, *age*, s. 905. Burada geçen “mâte” *Alemşah Bey* ifadesinin 909 yılına karşılık geldiği ve Lamii o devirde yaşadığı için bu tarihi doğru kabul etmek gerektiği belirtilmiştir. Uzluk, *agm*, s. 96. Ayrıca bk. İsmail Belig Efendi, *age*, s. 59.

¹¹⁴ Mustafa İsen, *Acıyı Bal Eylemek Türk Edebiyatında Mersiye*, Akçağ Yayınları, Ankara 1994, s. 74.

¹¹⁵ İsen, *age*, s. 249-251.

¹¹⁶ Çetin Kaska, “Sâyilî'nin Farsça Dîvânı”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 7/1, 2021, s. 141, 144, 149, 153.

¹¹⁷ İdris-i Bidlîsî, *age*, s. 335.

¹¹⁸ İsmail Belig Efendi, *age*, s. 59; Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, C. 1, s. 108; Mehmed Süreyya, *age*, s. 5.

¹¹⁹ Hamit Şafakçı, *Şehzade Mustafa 1450-1474*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2022, s. 82-83; BOA, TS.MA.d. 7009, v. 1b, 33b. Bu türbede yatanlar sırasıyla Cem, Mustafa, Abdullah ve Alemşah olarak verilmiştir. BOA, TS.MA.d. 8380.

kandillerine yağ koyanlara, bu yağları hıfzedenlere, türbelerin kapıcılarına, cabilere, mütevellîye ve vakfın diğer ilgililerine tahsis edilen vazifeler belirtilmiştir.¹²⁰

Sultan Alemşah Türbesi olarak zikredilmesi, müstakıl bir türbesi varmış algısına neden olmuştur. Ancak burada şehzade adına yapılan vakıflar kastedilmiştir. Nitekim 2 Cemaziyelahir 920/25 Temmuz 1514 tarihinde Sultan Alemşah Türbesi'nde günlük iki akçeyle bir cüz okuyan Latîf'in ölümü üzerine oğlu Fethullah atanmıştır.¹²¹ 16 Safer 958/23 Şubat 1551 tarihinde ise Sultan Alemşah Türbesi'nde günlük iki akçeyle cüzhan olan Mahmud, ihtiyarlığından dolayı feragat edince görev Mustafa'ya verilmiştir. 18 Safer 958/23 Şubat 1551 tarihli atama bu ayrımı açıklamıştır. Buna göre Sultan Mustafa Türbesi'nde Şehzade Abdullah için günlük iki akçeyle bir cüz okuyan Mahmud bin İsmail ihtiyar olduğundan feragat etmiş ve Mehmed bin Hacı Mirza'ya görev verilmiştir. 9 Rebiülevvel 958/17 Mart 1551 tarihinde Sultan Mustafa Türbesi'ndeki Alemşah ruhu için günlük iki akçeyle bir cüz okuyan Kasım bin Mehmed beratını kaybettiğinden yeni berat talep edilmiştir.¹²²

Şehzadeler (Mustafa, Abdullah ve Alemşah) Türbesi Vakfı'nın 1539-1566 yılları arasındaki bilançoları değerlendirilmiştir. Vakfa bağlı köyler; Hotani, Çakaroğlu, Yeğen, Kabaagaç, Kayser, İlyaslar, Panbucak, Öyücek, Budam, Gürlüce, Dur Ali ve Kavaklı idi. Verilen tarih aralığında nakit 282.357 ve mahsulden 559.371 olmak üzere 844.728 akçe geliri vardı.¹²³ Bursa sancağı Mihaliç (Karacabey) köyleri, 1530 yılında şehzadelerin (Mustafa, Abdullah, Alemşah) hizmetlilerinin vakfı olarak zikredilmiştir.¹²⁴ Vakfın geliri mütevellî, kâtip, türbedar, üç tahsildar ile sekiz bekçiden ibaret bir idareciler kadrosuna, devamlı olarak nöbetleşe Kur'an'dan cüzler okuyacak 45 cüzhan ve hafızın maaşlarına tahsis olunmuştur. Kalan paradan mum satın alınmasına ve kandil yağlarına ait harcamalara, mahsulün köy ambarlarından Bursa'daki depolarla pazar yerine nakli masraflarına, bu ambarların kiralari ile ambarcı maaşlarına ve türbenin döşeme ve tamiri işlerine harcanmıştır.¹²⁵

Sonuç

II. Bayezid'in oğlu Şehzade Alemşah, çocukluğundan itibaren iyi bir eğitim almıştır. Şehzade, eğitimin ikinci aşamasında sancağa giderek bölgede staj

¹²⁰ BOA, TS.MA.d. 7009, v. 18b-22b.

¹²¹ BOA, MŞH.ŞSC.d. 2480, belge 1535.

¹²² BOA, MŞH.ŞSC.d. 2514, v. 5a, 7a.

¹²³ Ömer Lütfi Barkan, "Giriş", *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I*, Yay. Haz. Ömer Lütfi Barkan-Enver Meriçli, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 72-73, 80.

¹²⁴ Vakfın 12 köyden toplam geliri 48.874 akçe olmuştur. 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), s. 154.

¹²⁵ Barkan, "Giriş", s. 69.

yapmıştır. Zira ileride devletin başına geçmesi muhtemel şehzadenin daha küçük bir bölgede yönetim tecrübesi kazanması amaçlanmıştır. Şehzadenin sancakta bulunmasıyla merkez taşra uyumu sağlanmıştır. Bu sayede merkezdeki görevliler taşraya götürülmüş ve yerel idareciler de yönetim içine alınarak entegrasyon sağlanmaya çalışılmıştır. Şehzadenin görev yerlerinin eski beylik merkezleri olması, bunun önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanında şehzade sancakta bazı işlerin daha hızlı yapılmasına sebep olmuştur. Şehzadenin burada bulunması, şehirlerin imarına katkı sağlamıştır. Şehzade sancakta olsa da tam bağımsız hareket edememiştir. Zira Şehzade Alemşah, yaptığı atamalar ya da timar tevcihlerinde merkezin onayını almıştır.

Şehzadenin sosyal hayatında ilim ve eğlence önemli bir yer tutmuştur. Sancaklarda görevli olduğu zamanlarda okuduğu kitaplar, çevresindeki şairler ve dini muhit, şehzadenin ilme ilgisini göstermiştir. Ancak sonraki yıllarda şehzadenin içkiye ve alkole düşkünlüğü annesinin ifadesiyle çevresinin etkisiyle olmuştur. Ancak şehzadenin kendi isteği olmadıkça bunun zorla yapılamayacağı da aşikârdır. Bu anlamda çevresinin kendisine kötü örnek olması söz konusu olmalıdır. Zira onlar bu sayede istediklerini yaptırabilmiştir. II. Bayezid'in kötü alışkanlıklarından dolayı babası tarafından tenkit edildiği malumdur. Bu anlamda hanedan içerisinde eğlenceye düşkün üyelerin olduğu bilinmektedir.

1466-67 yılında doğan Şehzade Alemşah, 1503 yılında vefat etmiştir. Ölümüne dair çeşitli sebepler söylenmekle birlikte aşırı içki tüketimi hayatının gidişatını etkilemiştir. Şehzadenin naaşı, Şehzade Mustafa Türbesi'ndedir. Adına çeşitli gelirler vakfedilmesi nedeniyle müstakil türbesi varmış gibi algılanmıştır. Ancak gelirin kullanım alanını göstermek için Sultan Alemşah Türbesi tabiri kullanılmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlı olduğundan yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d.): 15287, 17893.

Meşihat Şeriye Sicil Defterleri (MŞH.ŞSC.d.): 2480 (A/24), 2481 (A/25), 2491 (A/35), 2514 (A / 58).

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri (TS.MA.d.): 2921, 2938, 3515, 3960, 7009, 8380, 9175/02, 9629, 10017.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TS.MA.e.): 745/89 (5499-1), 749/56 (5810-1), 752/19 (5971-1), 753/77 (6093-1), 759-61 (6642-1), 759/98 (6676-1).

İncelemeler ve Araştırmalar

II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, Haz. Feridun M. Emecen, İlhan Şahin, TTK Yayınları, Ankara 2021.

91, 164, MAD 540 ve 173 Numaralı Hersek, Bosna ve İzvornik Livâları İcmâl Tahrîr Defterleri (926-939/1520-1533) II <Tıpkıbasım>, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.

166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) Hudâvendigâr, Biga, Karesi, Saruhân, Aydın, Menteşe, Teke ve Alâiye Livâları: Dizin ve Tıpkıbasım, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995.

438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) I Kütahya, Karahisâr-i Sâhib, Sultan-önü, Hamîd ve Ankara Livâları <Dizin ve Tıpkıbasım>, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993.

Alderson, Anthony Dolphin, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Hanedanı*, Tercüme eden: Şefaettin Severcan, İz Yayıncılık (Yeni Şafak), t.y.

Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1994.

Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*, C. 3, Haz. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.

Âşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osmândan Âşıkpaşazâde Târîhi*, Haz. Ali Bey, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1332.

Barkan, Ömer Lütfi, "Giriş", *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I*, Yay. Haz. Ömer Lütfi Barkan-Enver Meriçli, TTK Yayınları, Ankara 1988, ss. 1-144.

Baykal, Kazım, *Bursa ve Anıtları*, T.A.Ç Vakfı Yayınları, 1993.

Baykara, Tuncer, "Denizli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. IX, İstanbul 1994, ss. 155-159.

Beyâni Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü's-Şuarâ*, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 1997.

Demirel, Hale, *Mahkeme Sicillerine Göre XVI. Yüzyıl İlk Yarısında Bursa Vakıfları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2006.

Erdoğan, M. Akif-Değerli, Ayşe, *Balat ve Çine Vakıfları*, Palet Yayınları, Konya 2020.

Eroğlu, Haldun, *Osmanlı Devletinde Şehzadelik Kurumu*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Eroğlu, Haldun, *Padişahın Oğulları*, Berikan Yayınevi, Ankara 2019.

Fisher, Sydney Nettleton, *Sultan Bayezid Han; 1481-1512*, Çev. Hazal Yalın, Kitap Yayınevi Yayınları, İstanbul 2014.

Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 No. lu Nüshalara Göre Kitâbü't-Târîh-i Kühü'l-Ahbar*, I. Cilt II. Kısım, Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1997.

Gök, İlhan, *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü İstanbul 2014.

Gökbilgin, M. Tayyib, *XV.-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2007.

Gökçe, Turan, *XVI ve XVII. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazâsı*, TTK Yayınları, Ankara 2000.

Göyünç, Nejat, "Timar Ruznamçe Defterleri'nin Biyografik Kaynak Olarak Önemi", *Belleten*, LX (227), 1996, ss. 127-138.

Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcüttevârîh*, C. II, Haz. Mehmet İpşirli, TTK Yayınları, Ankara 2024.

Hüdavendigâr Livâsı Tahrir Defterleri I, Yay. Haz. Ömer Lütfi Barkan-Enver Meriçli, TTK Yayınları, Ankara 1988.

İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter (Tenkidli Transkripsiyon)*, Haz. Şerafettin Turan, TTK Yayınları, Ankara 1991.

İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, Haz. Ahmet Uğur, TTK Yayınları, Ankara 1997.

İdris-i Bidlîsî, *Heşt Behîşt VIII. Ketîbe II. Bayezid Dönemi 1481-1512*, Çev. Vural Genç, TTK Yayınları, Ankara 2024.

İsen, Mustafa, *Acıyı Bal Eylemek Türk Edebiyatında Mersiye*, Akçağ Yayınları, Ankara 1994.

İsmail Belig Efendi, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Hüdavendigâr Vilayeti Matbaası, 1302.

Kandal, Zehra, *II. Bayezid'in Ailesi ve Gülrüh Hatun*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2021.

Kaska, Çetin, "Sâyilî'nin Farsça Dîvânı", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 7/1, 2021, ss. 133-155.

Kavruk, Hasan, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, MEB Yayınları, Ankara 2016.

Kepecioğlu, Kâmil, *Bursa Kütüğü*, C. 1-4, Bursa Kültür A.Ş. Yayınları, Bursa 2010.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarâ*, C. I, Haz. İbrahim Kutluk, TTK Yayınları, Ankara 2014.

Kreutel, Richard F., *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)*, Çev. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1997.

Latîfî, *Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000.

Lütfî Paşa ve *Tevârih-i Âl-i Osman*, Haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. 1, Haz. Nuri Akbayar, Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.

Mete, Zekai, "Muğla", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. XXX, Ankara 2020, ss. 376-379.

Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi*, C. II, Tercüman 1001 Temel Eser, t.y.

Peirce, Leslie P., *Harem-i Hümayun Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümranlık ve Kadınlar*, Çev. Ayşe Berktaş, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.

Öztuna, Yılmaz, *Devletler ve Hânedanlar Türkiye (1074-1990)*, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005.

Sakaoğlu, Necdet, *Bu Mülkün Kadın Sultanları Vâlîde Sultanlar, Hâtunlar, Hasekiler, Kadınefendiler, Sultanevendiler*, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2011.

Sargın, Ahmet, *Hurûfât Defterlerine Göre Denizli Vakıf Kurumları (XVIII.-XIX. Yüzyıllar)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2019.

Sertkaya, Osman Fikri, "Dede Korkut Kitabı'nın Vatikan Nüshasının Latince, Arapça, Farsça ve Türkçe Metin Dışı Kayıtları", *Türkologiya*, 2, 2016, s. 85-98.

Seyyid Sahîh Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi -Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevlevîyye-*, Haz. Cem Zorlu, İnsan Yayınları, İstanbul 2011.

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, C. I, Haz. Vahid Çabuk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

Şafakcı, Hamit, *Şehzade Mustafa 1450-1474*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2022.

Şimşekler, Nuri, *Şâhidî İbrahîm Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı Tenkitli Metin-Tahlil*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1998.

Taş, Kenan Ziya, *Osmanlılarda Lalalık Kurumu*, Berikan Yayınevi, Ankara 2014.

Türkiyede Vakıf Abideler ve Eski Eserler III (Bursa İl Merkezi), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983.

Uluçay, Çağatay, "Bayazıd II. in Âilesi", *Tarih Dergisi*, X/14, 1959, ss. 105-124.

Uluçay, Çağatay, "Manisa", *İslâm Ansiklopedisi*, C. VII, MEB Yayınları, Eskişehir 1997, ss. 290-294.

Uluçay, M. Çağatay, *Haremden Mektuplar I*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012.

Uluçay, M. Çağatay, "Saraylı Kadınlara Ait Mektuplar Üzerine Bir Araştırma" *Sancaktan Saraya Seçme Yazılar*, Haz. M. Sabri Koz-Haşim Şahin, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007, ss. 317-332.

Uzluk, F. Nafiz, "Germiyanoglu Yakup II. Beyin Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, S. VIII, 1969, ss. 71-111.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkud", *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler - Seçme Makaleler II*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, ss. 157-214.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, TTK Yayınları, Ankara 1988.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, TTK Yayınları, Ankara 1983.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, “Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzâdeleri”, *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler - Seçme Makaleler II*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, ss. 215-266.

Vakâyi ‘-i Sultân Bâyezid ve Selîm Hân, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Emanet Hazinesi Kitaplığı No: 1416.

Zinkeisen, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi 2*, Çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011.